

Терепищий Сергій Олександрович,
*доктор філософських наук, професор,
професор кафедри соціальної філософії,
філософії освіти та освітньої політики
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
orcid.org/0000-0001-5506-0914
terepyshchyi@gmail.com*

ГАРМОНІЗАЦІЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ І МЕДІАГРАМОТНОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ ОСВІТІ: ВИКЛИКИ ВНУТРІШНЬОЇ МІГРАЦІЇ ПІСЛЯ 24 ЛЮТОГО 2022 РОКУ

Стаття присвячена дослідженню впливу міграційних процесів на освітній ландшафт, зокрема, на освітній простір України після вторгнення росії 24 лютого 2022 року. В основу дослідження покладено теоретичні концепції освітнього ландшафту та впливу медіа на освіту, опрацьовані рядом вчених, включаючи Пауло Фрейре, Генрі Дженкінса, Ніка Кулдрі, Андреаса Хеппа та інших. Основна мета статті – виявити, як внутрішні та зовнішні міграційні процеси впливають на формування та розвиток освітнього простору в Україні. В статті детально аналізуються чинники, які впливають на інтеграцію мігрантів в освітнє середовище, а також розглядаються можливі стратегії для оптимізації цього процесу. Автор проводить SWOT-аналіз запропонованих стратегій, вказуючи на їхні сильні та слабкі сторони, можливості та потенційні загрози. Особливу увагу у статті приділено ситуації в Україні, де актуальність проблеми інтеграції мігрантів у освітній простір зросла в контексті військової агресії та внутрішньої нестабільності. Обговорюється, як культурні та соціальні аспекти, такі як взаєморозуміння та взаємоприйняття різних мовних, етнічних, культурних та соціальних груп, впливають на ефективність інтеграційних процесів. Стаття запрошує до рефлексії та дискусії фахівців у галузі освіти, соціології, культурології та політології, надаючи глибокий аналіз та нові перспективи для подальшого наукового дослідження та практичної реалізації.

Ключові слова: демократичні цінності, медіаграмотність, внутрішні міграції, освіта, інформаційна війна, фейкові новини, критичне мислення.

Terepyshchyi Serhii,
*Doctor of Philosophical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Social Philosophy,
Philosophy Of Education and Educational Policy
Dragomanov Ukrainian State University
orcid.org/0000-0001-5506-0914
terepyshchyi@gmail.com*

HARMONIZATION OF DEMOCRATIC VALUES AND MEDIA LITERACY IN UKRAINIAN EDUCATION: CHALLENGES OF INTERNAL MIGRATION AFTER FEBRUARY 24, 2022

This article is devoted to exploring the impact of migration processes on the educational landscape, specifically focusing on the educational space of Ukraine after Russia's invasion on February 24, 2022. The research is grounded in theoretical concepts of the educational landscape and the influence of media on education, developed by several scholars, including Paulo Freire, Henry Jenkins, Nick Couldry, Andreas Hepp, and others. The article's main objective is to discern how internal and external migration processes influence the formation and development of the educational space in Ukraine. The article meticulously analyzes the factors affecting the integration of migrants into the educational environment and examines possible strategies for optimizing this process. The authors conduct a SWOT analysis of the proposed strategies, carefully weighing their strengths and weaknesses, opportunities, and potential threats. Particular attention in the article is paid to the situation in Ukraine, where the relevance

of the problem of integrating migrants into the educational space has increased in the context of military aggression and internal instability. The discussion covers how cultural and social aspects, such as mutual understanding and acceptance of various ethnic, cultural, and social groups, impact the effectiveness of integration processes. The article invites education professionals, sociologists, cultural studies specialists, and political scientists to reflect and discuss, providing an in-depth analysis and fresh perspectives for further academic research and practical implementation.

Key words: democratic values, media literacy, internal migrations, education, information war, fake news, critical thinking.

Вступ. Гармонізація демократичних цінностей та медіаграмотності в українській освіті є ключовим аспектом для забезпечення стійкого розвитку в умовах глобалізованого світу. У контексті сучасних геополітичних та соціокультурних викликів, освіта повинна не лише передавати знання, але й формувати у студентів та учнів вміння критично мислити, аналізувати та відстоювати демократичні принципи. Медіаграмотність тут виступає важливим інструментом для розуміння та інтерпретації медійних повідомлень, формування обґрунтованої точки зору та здатності до діалогу і конструктивного спілкування. В контексті України, де суспільство стикається із завданням інтеграції різних культур та традицій, гармонізація демократичних цінностей і медіаграмотності стає особливо актуальною, враховуючи необхідність зміцнення громадянського суспільства та захисту демократії від ворожих інформаційних втручань.

Гармонізація демократичних цінностей та медіаграмотності є невід'ємною частиною процесу формування громадянського суспільства, де індивіди здатні робити виважені та інформовані рішення. Цей процес є особливо важливим у контексті постійної інформаційної війни та впливу фейкових новин, що можуть змінювати суспільні настрої. У цьому контексті, медіаграмотність не тільки відкриває доступ до знань, але й сприяє розвитку критичного мислення, дозволяючи людям адекватно оцінювати отриману інформацію, виявляти маніпуляції та фальсифікації, що є ключовим для захисту демократії та прав людини.

В Україні, після подій 24 лютого 2022 року, важливість гармонізації демократичних цінностей і медіаграмотності виросла експоненційно, оскільки країна стоїть перед необхідністю відновлення та укріплення територіальної цілісності, демократичних інститутів, прав людини та свободи слова. Враховуючи ситуацію з внутрішньою міграцією та інтеграцією мігрантів

із сходу та півдня України в Києві та західних областях, освіта та медіа стають важливими інструментами для соціокультурної інтеграції, зміцнення ідентичності та формування громадянського суспільства на основі демократичних цінностей, толерантності та взаємоповаги.

Метою статті є аналіз можливостей інтеграції демократичних цінностей та медіаграмотності в освітній процес України для розробки стратегій відповіді на виклики внутрішньої міграції та сприяння соціальній інтеграції країни.

Методологія. Теоретичну основу нашого дослідження складає концепція «освітнього ландшафту». В попередніх дослідженнях ми розглядали освітній ландшафт як «філософську ідею, яка охоплює сукупність просторових, соціоекономічних, політичних, культурних та антропологічних властивостей освіти, які взаємодіють та трансформуються в рамках визначеного регіону при збереженні, передачі та створенні знань» (Терепищій, 2016, с. 89).

Цей концепт є важливим у контексті гармонізації демократичних цінностей та медіаграмотності, адже він висвітлює, як освіта може взаємодіяти з іншими соціальними, культурними та економічними змінами в рамках певного регіону, особливо у умовах внутрішньої міграції. Зорієнтованість на освітній ландшафт дозволяє оцінити, як медіа впливає на динаміку збереження, донесення та створення знань і розкриває, як медіа може впливати на демократичні та антидемократичні цінності в освітньому процесі.

Аналіз освітнього ландшафту конкретного регіону може виявляти виклики та бар'єри, існуючі для гармонізації демократичних цінностей і медіаграмотності, та може виявляти можливі проблеми з доступністю до освіти, популярними формами навчання та їхньою ефективністю у контексті медіаосвіти. Вивчення освітнього ландшафту дозволяють краще зрозуміти, як реагувати на виклики внутрішньої міграції та розробляти ефективні стратегії для інтеграції

демократичних цінностей та медіаграмотності в українській освіті в умовах сучасних воєнних та соціокультурних викликів.

Для забезпечення глибокого аналізу інтеграції демократичних цінностей та медіаграмотності в українській освіті у контексті внутрішньої міграції після 24 лютого 2022 року використовуються класичні теоретичні методи. Методи аналізу та синтезу застосовуються для деталізованого вивчення характеристик та компонентів освітнього процесу, а також для синтезу зібраної інформації та формування узагальнених висновків. Індуктивний та дедуктивний методи допомагають формувати та перевіряти теоретичні положення, засновані на конкретних спостереженнях і даних.

Історичний метод забезпечує контекстуалізацію досліджуваних явищ, дозволяючи бачити коеволюцію освітніх практик та теорій демократії. Це допомагає виявити основні тенденції та закономірності розвитку, які можуть формувати й сучасні підходи до медіа-освіти. Компаративний аналіз різних систем освіти та демократичних теорій виявляє спільні риси та відмінності, що є ключовим для визначення оптимальних стратегій інтеграції.

Використовуючи метод моделювання, ми розробляємо теоретичні моделі для оцінки можливих шляхів інтеграції медіаграмотності та демократичних цінностей в освітній процес, оцінюючи їхню ефективність у відповідь на виклики внутрішньої міграції. Абстракція та узагальнення використовуються для ідентифікації основних характеристик досліджуваних явищ та формування загальних принципів на основі конкретних випадків.

Ці методи допомагають у формуванні багатоврівневого підходу до аналізу взаємодії між освітою, медіаграмотністю та демократичними цінностями у унікальному освітньому ландшафті України, забезпечуючи можливість для розробки інноваційних стратегій та рекомендацій.

Розробленість проблеми. При розгляді інтеграції демократичних цінностей в цифрову культуру та освіту України, наукова робота має враховувати вагомий теоретичний фундамент. Так, Пауло Фрейре у своїй книзі «Педагогіка пригноблених» (1970) висвітлює значущість критичної педагогіки, наголошуючи на необхідності активного діалогу та рефлексії у навчальному процесі, що актуально і для розуміння

медіаграмотності в сучасних умовах. Відповідно до Фрейре, просвітництво та здатність критично аналізувати суспільство є ключовими факторами для освіти, яка визволяє.

Генрі Дженкінс (2009) пропонує поглиблене дослідження медіаосвіти в XXI столітті через концепцію «учасницької культури». Дженкінс розглядає, як інтерактивність та участь формують нові можливості і виклики для освіти, включаючи розвиток критичного мислення та навичок медіаграмотності в епоху цифрової інформації.

Кулдрі та Хепп (2017) аналізують як медіа структурує реальність, досліджуючи соціологічні аспекти взаємодії між особистістю та медійними текстами. Їхні ідеї допомагають осмислити, як взаємодія з медіа впливає на відтворення та побудову соціальних практик та знань у сучасному суспільстві, що є необхідним для формування демократичних цінностей в освітньому процесі.

Амартая Сін (1999) у праці «Розвиток як свобода» зосереджується на тісному зв'язку між демократичним розвитком та свободою, обґрунтовуючи, що розвиток не може існувати без реалізації особистих та політичних свобод. Ідеї Сін акцентують увагу на значущості свободи у виборі та доступі до знань та освіти як фундаментальних елементів демократичного суспільства.

Освітній ландшафт, як концепт філософії освіти, запропонований Сергієм Терепицим (2016), пропонує розуміння динаміки змін у сфері освіти через різноманітні контекстуальні фактори, такі як соціальні, економічні та культурні умови. Цей підхід дозволяє деталізовано аналізувати, як освіта та демократичні цінності інтегруються та адаптуються в різних регіональних умовах, що є важливим для розробки стратегій медіа-освіти в Україні.

Об'єднання ідей цих авторів надає можливість для глибокого теоретичного аналізу медіаграмотності, демократичних цінностей та їхньої ролі та місця в сучасному освітньому процесі в Україні, зокрема в контексті викликів, що виникають через внутрішні міграційні процеси та пошук шляхів до соціальної інтеграції.

Виклад основного матеріалу. В контексті сучасної глобалізації та інтенсифікації інформаційних потоків, медіа відіграють критичну роль у формуванні освітнього простору. Медіа

впливають на створення та розповсюдження демократичних цінностей, відкриваючи нові горизонти для глобального діалогу та взаєморозуміння. У світлі трансформації освітніх парадигм, важливо розглянути медіа як інструмент, що сприяє розвитку демократії та формуванню критичного мислення.

Медіа слугують мостом між різними культурами та соціокультурними контекстами, що підкреслює їхню значущість у формуванні демократичних цінностей. Вони дозволяють індивідам асимілювати цінності та норми різних соціумів, стимулюючи тим самим культурний обмін та взаємне збагачення. За допомогою медіа, люди можуть рефлектувати над своїми уявленнями, цінностями та віруваннями, що в свою чергу сприяє формуванню свідомого громадянства та демократичної культури.

Медіа також мають критичну роль у соціокультурній інтеграції. Вони відкривають безмежні можливості для обміну думками, ідеями та знаннями між різними групами та спільнотами. Це стає особливо актуальним у контексті глобальної міграції та культурної диверсифікації. Через медіа, індивіди та групи, які можуть бути ізольовані або відокремлені через географічні, соціальні чи культурні бар'єри, можуть взаємодіяти та навчатися один від одного. У такий спосіб, медіа можуть сприяти інтеграції різних соціокультурних елементів у єдиний соціальний текстиль. Це дозволяє сформувати нові форми співіснування та спілкування, базуючись на взаємоповазі, толерантності та розумінні. Водночас, критичний підхід до споживання медіа та розвиток медіаграмотності є ключовими для гарантії того, що медіа використовується як інструмент для позитивних змін, а не як засіб маніпуляції та дезінформації.

Таким чином, вплив медіа на освітній простір є многогранним та багатовимірним, включаючи формування демократичних цінностей та сприяння соціокультурній інтеграції. У світлі глобальних викликів та можливостей, обговорення та аналіз ролі медіа у формуванні освітнього ландшафту стає невід'ємною частиною філософських досліджень сучасності.

Медіа відіграють істотну роль у взаємодії з освітнім простором, розглядаючи важливі аспекти, такі як формування демократичних цінностей, соціокультурна інтеграція, та медіаграмотність.

1. Формування демократичних цінностей. Медіа функціонують як ключовий механізм для трансляції та вивчення демократичних цінностей та принципів (Freire, 1970). Вони сприяють створенню суспільства, яке підтримує відкритий обмін ідеями, критичне мислення, та активні громадські позиції.

2. Соціокультурна інтеграція. Медіа слугують важливим засобом з'єднання і взаємодії різних культур та спільнот, сприяючи культурному обміну та адаптації (Couldry & Hepp, 2017). Вони можуть допомагати в подоланні культурних бар'єрів та сприяти взаєморозумінню між різними групами суспільства.

3. Медіаграмотність. Розуміння та критичне оцінювання медіа є суттєвим для ефективного взаємодіювання з медіа-змістом та захисту від потенційних ризиків, які вони можуть мати (Jenkins, 2009). Розвиток медіаграмотності дозволяє особам бути свідомими та критичними споживачами інформації, активно та відповідально участвує у суспільних та демократичних процесах.

Кожен з цих аспектів виявляє значущий вплив медіа на освітній ландшафт, визначаючи методи передачі, адаптації та застосування знань у сучасному інформаційному суспільстві (Заїчко, 2023; Терепищій, 2016; Sen, 1999).

Міграційні процеси викликають зміни у структурі та динаміці освітнього ландшафту. Внутрішні міграції, в особливості, впливають на освітній ландшафт, змушуючи освітні установи адаптуватися до нових культурних та соціальних реалій (Терепищій, 2016; Терепищій, 2019). Ці переміщення в рамках країни вимагають від освітніх систем шукати нові підходи та стратегії, щоб відповідати змінюваним потребам та вимогам мігрантів.

Для розробки ефективних стратегій інтеграції мігрантів, освітні інституції повинні прагнути до створення умов для культурного діалогу та взаємопізнання (Sen, 1999; Couldry & Hepp, 2017). У світлі відкритості та глобалізації, розуміння та прийняття культурної різноманітності стають ключовими у забезпеченні соціальної гармонії та інтеграції в освітньому просторі.

Також, важливо зазначити, що медіа відіграють важливу роль у формуванні демократичних цінностей та у процесах соціокультурної інтеграції (Jenkins, 2009; Freire, 1970). Медіа

можуть використовуватися як інструмент для підвищення медіаграмотності та підтримки діалогу між різними культурами, тим самим сприяючи більшій розумінню та взаємоповазі між ними.

Важливо розглянути, як внутрішні міграційні процеси можуть впливати на доступ до освіти та на якість освітніх послуг. Внутрішні міграції можуть призводити до нерівності в доступі до освітніх ресурсів та можливостей, особливо в районах із високою концентрацією мігрантів. Дослідження таких процесів є важливим для розробки політик та стратегій, які можуть забезпечити рівний доступ до якісної освіти для всіх груп населення (Sen, 1999).

Більше того, процеси інтеграції мігрантів у освітній простір вимагають специфічних підходів у навчанні та вихованні. Освітні інституції повинні бути готовими відповідати на нові виклики, такі як мовні бар'єри (українська і російська мови), культурна різниця (східна і західна Україна) для того, щоб забезпечити успішну адаптацію та інтеграцію мігрантів (Терепищій, 2016).

Також, в контексті цифрової ери, роль технологій та медіа у вихованні та навчанні стає все більш значущою. Нові технології можуть використовуватися як інструмент для подолання бар'єрів та підтримки інклюзивного та гармонійного освітнього середовища (Jenkins, 2009; Couldry & Hepp, 2017).

Продовжуючи аналіз, необхідно звернути увагу на те, як освітній ландшафт та медіаграмотність співвідносяться з демократичними цінностями в контексті міграційних процесів. Як вказано Фрейре, критичне мислення та свідомість є ключовими компонентами в освітньому процесі, особливо у ситуаціях, коли потрібно адаптуватися до нового соціокультурного оточення.

Під час вивчення взаємодії між медіа та освітнім простором важливо досліджувати, як медіа можуть слугувати засобом формування демократичних цінностей та сприяти соціокультурній інтеграції мігрантів (Jenkins, 2009). Медіа можуть використовуватися для підтримки культурного обміну, підвищення обізнаності про різні культурні традиції та відзначення багатоманітності.

Кулдрі та Хепп (2017) підкреслюють, що в епоху цифрових технологій, медіа стає

важливим засобом конструювання реальності, і, отже, впливає на перцепції, ставлення та цінності людей. В контексті міграції та освіти, це відкриває можливості для створення більш інклюзивних та демократичних освітніх середовищ, а також для розвитку критичного мислення та медіаграмотності.

Відповідно, для подальшого розвитку демократичних цінностей в освітньому ландшафті та під час процесів інтеграції мігрантів, важливо продовжувати дослідження та аналіз взаємозв'язку між медіа, освітою та демократією, враховуючи динаміку міграційних процесів та їх вплив на соціум. Це допоможе розробити ефективні педагогічні стратегії та навчальні підходи, які відповідають потребам різних груп населення і сприяють формуванню гармонійного та розуміючого суспільства.

Освітній простір, в якому відбувається інтеграція мігрантів, стає полем для вивчення і взаємодії різних культурних, соціальних і економічних практик. Це може створювати нові можливості для розвитку демократичних цінностей та медіаграмотності. Сін (1999) аргументує, що розвиток, зокрема освітній, є формою свободи. Освіта може сприяти соціальній мобільності та розвитку індивіда, і, отже, відіграє ключову роль у процесах інтеграції мігрантів. Освіта і навчання можуть забезпечити мігрантам не тільки навички та знання, але і важливі культурні та соціальні компетенції, які є необхідними для успішної інтеграції в новому суспільстві. Отже, розуміння динаміки міграції та її вплив на освітній ландшафт є необхідним для розробки ефективних підходів до освіти мігрантів та підтримки їхньої соціокультурної адаптації.

У світлі цього, наукове дослідження та аналіз освітніх практик та стратегій, які спрямовані на інтеграцію мігрантів у освітній простір, відіграють величезну роль у визначенні найбільш ефективних методів навчання та виховання, які можуть враховувати культурну та соціальну різноманітність. Дослідженням також можна виявити потенційні бар'єри та виклики, з якими можуть зіткнутися мігранти під час інтеграційного процесу, та розробити стратегії для їх подолання.

Це дослідження окреслює теоретичну рамки проблеми взаємодії міграційних процесів та освітнього ландшафту, зокрема в контексті

формування демократичних цінностей і соціокультурної інтеграції. Воно ставить за мету не лише висвітлити зв'язок між освітніми та міграційними процесами, але й запропонувати до широкої наукової та громадської дискусії три стратегії для ефективного впровадження змін.

Перша стратегія враховує роль медіа як інструменту для формування демократичних цінностей. Згідно з дослідженнями Мошонько (2023), розуміння та критичний аналіз медіа-контенту є ключовими для розвитку медіаграмотності та демократичних цінностей в школах.

Друга стратегія передбачає вивчення індивідуальних освітніх потреб мігрантів та розробку інклюзивних педагогічних підходів. За словами Коростіянець (1999), забезпечення доступу до якісної освіти є основоположним чинником соціальної інтеграції та розвитку свободи.

Третя стратегія зосереджується на дослідженні культурної та соціальної адаптації мігрантів в новому освітньому просторі. Теорії П. Фрейре підкреслюють важливість культурного діалогу та взаєморозуміння в освітньому процесі (Яковлев, 2018).

SWOT-аналіз трьох запропонованих стратегій можна представити наступним чином:

Детальний аналіз SWOT кожної з трьох стратегій дозволяє проілюструвати їх потенціал, обмеження та можливі впливи на процес інтеграції мігрантів у освітній простір.

Медіа, у контексті постмодерністської думки, є не просто інструментом комунікації, а також

механізмом формування свідомості, конструювання реальності та переосмислення традиційних структур влади. У цьому контексті, медіа мають потенціал виявити себе як ефективні інструменти підвищення свідомості та медіаграмотності, сприяючи розвитку критичного мислення та громадської участі (Svyrydenko & Terepyshchy, 2020). Однак, обмеження доступу до медіа ресурсів та маніпуляції інформацією створюють простір для дискурсивних колізій та критичних трансформацій. Таким чином, постмодерністська перспектива акцентує на необхідності аналізу взаємодії медіа, демократії та формування освітнього простору.

В постмодерністській теорії, інклюзивність і диверсифікація освітнього простору відіграють ключову роль у формуванні ідентичностей та соціокультурної інтеграції. Ця стратегія направлена на те, щоб адаптувати педагогічні методи та підходи до специфічних індивідуальних потреб мігрантів, забезпечуючи рівний доступ до освіти. Проте, структурні обмеження, такі як недостатність ресурсів та кваліфікованих кадрів, створюють виклики для інклюзивної освіти. У світлі постмодернізму, інклюзивність стає не тільки освітнім проектом, але й способом деконструкції та переосмислення традиційних педагогічних парадигм.

З постмодерністської точки зору, міжкультурний діалог і соціальна згуртованість відіграють важливу роль у соціальній конструкції реальності та формуванні культурних ідентичностей. Культурні та соціальні адаптації у новому освітньому просторі дозволяють

Таблиця 1

SWOT-аналіз стратегій ефективного впровадження змін

Стратегія	Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)	Можливості (O)	Загрози (T)
1. Медіа як інструмент для формування демократичних цінностей	– Покращення медіаграмотності – Зростання громадської участі та політичної свідомості	– Обмежений доступ до медіа – Недостатні навички критичного мислення	– Розширення громадського діалогу – Зміцнення демократичних інституцій	– Маніпуляція медіа – Вплив фейкових новин
2. Індивідуальні освітні потреби та інклюзивні педагогічні підходи	– Розширення доступу до освіти – Адаптація педагогічних підходів до потреб мігрантів	– Недостатні ресурси для реалізації інклюзивної освіти – Відсутність кваліфікованих кадрів	– Збільшення соціокультурної інтеграції – Розвиток інклюзивної освіти	– Стейкі стереотипи та дискримінація – Відмова від інтеграції
3. Культурна та соціальна адаптація в новому освітньому просторі	– Покращення міжкультурного діалогу – Зростання соціальної згуртованості	– Культурні бар'єри та конфлікти – Недостатнє знання мови	– Розвиток міжкультурних відносин – Взаєморозуміння та толерантність	– Нетерпимість та ксенофобія – Соціальна ізоляція мігрантів

підсилити взаєморозуміння та взаємоприйняття, а також зменшити культурні конфлікти та бар'єри. Однак, культурні конфлікти, нетерпимість та ксенофобія можуть утруднити адаптаційний процес та взаєморозуміння.

Розглядаючи ці три стратегії через призму постмодернізму, стає зрозуміло, що інтеграція мігрантів в освітній простір вимагає глибокого рефлексивного аналізу та критичного переосмислення існуючих структур, парадигм та практик. Концептуалізація освітніх процесів та стратегій у контексті постмодерністської думки відкриває нові горизонти для дослідження та практичної реалізації ідей інклюзивності, міжкультурного діалогу та демократичної участі.

Висновки. Кожна стратегія має свої унікальні можливості, виклики та обмеження, які визначають їх ефективність у реальних контекстах. Постмодерністський підхід акцентує увагу на глибокому аналізі та критичному переосмисленні концепцій, структур та практик, що формують освітній ландшафт. З урахуванням проведеного аналізу, можна зробити висновок, що інтеграція мігрантів в освітній простір є складним багатогранним процесом, який вимагає інноваційних рішень, гнучкості та адаптивності освітніх систем. Медіа, інклюзивність та культурна адаптація є ключовими компонентами цього процесу, кожен із яких вносить свій вклад у формування демократичних цінностей, соціокультурної інтеграції та розвитку індивідуальності. Постмодерністська перспектива дозволяє нам бачити глибину та складність взаємодій між різними аспектами освітнього процесу та розуміти, як вони можуть бути реалізовані для досягнення більшої інклюзивності та гармонії в суспільстві.

Важливо продовжувати дослідження в області інтеграції мігрантів у освітній простір, зосереджуючись на розробці нових стратегій

та методів, які враховують специфіку різних груп мігрантів та динаміку змін у сучасному світі. Дослідження має включати вивчення конкретних контекстів та потреб мігрантів, розробку культурно-чутливих педагогічних підходів та оцінку ефективності різних стратегій інтеграції з метою підвищення якості освіти та соціальної справедливості.

В українському контексті ситуація щодо інтеграції мігрантів у освітній простір набула особливої актуальності після повномасштабного вторгнення росії 24 лютого 2022 року. Цей конфлікт породив масові міграційні потоки, які вимагали від України та сусідніх країн швидкої реакції та адаптації освітніх систем для задоволення потреб втікачів. Вплив конфлікту відчутний на всіх рівнях освітнього процесу, від доступу до освіти до адаптації навчальних планів, методів і змісту навчання для відповіді на нові виклики та потреби.

В Україні, країні з високим рівнем соціокультурної різноманітності та геополітичних викликів, завдання інтеграції мігрантів у освітній простір стає ще більш важливим та складним. Має місце не тільки процес адаптації мігрантів до нового середовища, але й необхідність забезпечення взаєморозуміння та взаємоприйняття між різними регіональними, культурними та соціальними групами. Це вимагає розробки ефективних стратегій та підходів, які враховують специфіку українського суспільства, його історію, традиції та цінності. Акцент на культурній та соціальній інтеграції, на розумінні та повазі до різних культур та цінностей, може допомогти побудувати міцніше, більш згуртоване та гармонійне суспільство, здатне протистояти зовнішнім викликам та внутрішнім труднощам. У цьому контексті, освіта відіграє ключову роль як інструмент для досягнення соціальної солідарності та перемоги над ворогом.

Список використаних джерел:

1. Couldry, N., & Hepp, A. (2017). *The Mediated Construction of Reality*. Cambridge: Polity Press.
2. Freire, P. (1970). *Pedagogy of the Oppressed*. New York: Continuum.
3. Jenkins, H. (2009). *Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century*. Cambridge, MA: The MIT Press.
4. Sen, A. (1999). *Development as Freedom*. Oxford: Oxford University Press.
5. Svyrydenko D., Terepyschyi S. (2020) Media Literacy and Social Responsibility of Educators in the Conditions of Information War: The Problem Statement. *Studia Warmińskie*, T. 57. Pp. 75–83.
6. Заїчко В.В. (2023) Ідентичність та демократичні цінності в контексті концепції відкритої освіти. Демократичні цінності в освіті: виклики та можливості в епоху пост-правди. К.: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова. С. 20–22.

-
7. Коростіянець Т.П. (2019) До постановки проблеми індивідуальних освітніх траєкторій. Інноваційна педагогіка: зб. наукових праць Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій. Одеса, Випуск 19. С. 9–13.
 8. Мохонько В.А. (2023) Демократія та медіаграмотність в школах: дослідження World Values Survey. Демократичні цінності в освіті: виклики та можливості в епоху пост-правди: матеріали доповідей та виступів учасників Міжуніверситетського круглого столу, м. Київ, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 10 квітня 2023 року. – К.: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, С. 9–11.
 9. Терепищій С. О. (2016) Сучасні освітні ландшафти, К. «Фенікс», 309 с.
 10. Терепищій С. О. (2019) Тенденції розвитку освітніх ландшафтів в епоху індустріального суспільства. *Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди «Філософія»*, 2 (45), 139–150.
 11. Яковлев О. В. (2018) Діалог культур як чинник розвитку національного культурно-мистецького простору. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство. № 1. С. 152–156.*

References:

1. Couldry, N., & Hepp, A. (2017). *The Mediated Construction of Reality*. Cambridge: Polity Press.
2. Freire, P. (1970). *Pedagogy of the Oppressed*. New York: Continuum.
3. Jenkins, H. (2009). *Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century*. Cambridge, MA: The MIT Press.
4. Sen, A. (1999). *Development as Freedom*. Oxford: Oxford University Press.
5. Svyrydenko D., Terepyshchyi S. Media Literacy and Social Responsibility of Educators in the Conditions of Information War: The Problem Statement. *Studia Warمیńskie*, 2020, T. 57. Pp. 75–83.
6. Zaichko V.V. Identychnist ta demokratychni tsinnosti v konteksti kontseptsii vidkrytoi osvity [Identity and democratic values in the context of the concept of open education]. *Demokratychni tsinnosti v osviti: vyklyky ta mozhlyvosti v epokhu post-pravdy*. K.: Vyd-vo UDU imeni Mykhaila Drahomanova, 2023. С. 20–22 [in Ukrainian].
7. Korostianets T.P. Do postanovky problemy indyvidualnykh osvitykh traiektorii. [Before posing the problem of individual educational trajectories]. *Innovatsiina pedahohika: zb. naukovykh prats Prychornomorskoho naukovo-doslidnoho instytutu ekonomiky ta innovatsii*. Odesa, 2019 r. Vypusk 19. S. 9–13 [in Ukrainian].
8. Mokhonko V.A. Demokratii ta mediahramotnist v shkolakh: doslidzhennia World Values Survey [Democracy and media literacy in schools: the World Values Survey]. *Demokratychni tsinnosti v osviti: vyklyky ta mozhlyvosti v epokhu post-pravdy: materialy dopovidei ta vystupiv uchasnykiv Mizhuniversitytetskoho kruhloho stolu, m. Kyiv, Ukrainyskyi derzhavnyi universytet imeni Mykhaila Drahomanova, 10 kvitnia 2023 roku.* – K.: Vyd-vo UDU imeni Mykhaila Drahomanova, 2023. S. 9–11. [in Ukrainian].
9. Terepyshchyi S. O. (2016) Suchasni osvityni landshafty [Modern educational landscapes], K. “Feniks”, 309 s. [in Ukrainian].
10. Terepyshchyi S. O. (2019) Tendentsii rozvytku osvitynih landshaftiv v epokhu industrialnoho suspilstva [Trends in the development of educational landscapes in the era of industrial society]. *Visnyk KhNPU imeni H.S. Skovorody “Filosofia”*, 2 (45), S. 139–150 [in Ukrainian].
11. Yakovlev O. V. Dialoh kultur yak chynnyk rozvytku natsionalnoho kulturno-mystetskoho prostoru [Dialogue of cultures as a factor in the development of the national cultural and artistic space]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Mystetstvoznnavstvo*. 2018. № 1. S. 152–156 [in Ukrainian].